

(273–285). A. GALKOWSKI a Dobrzyńskie tóvidéken található *Szczutowskie* és *Urszulewskie* tavak nevét járja körül kulturális, történelmi és nyelvészeti szempontból, figyelembe véve a vidék többi helynevét is (287–302). Z. ZIERHOFFEROWA és K. ZIERHOFFER cikke a személynevekből képzett európai helynevekkel foglalkozik a római kortól egészen a 20. századig (303–315). A rovat utolsó tanulmányában U. BIAK a borral kapcsolatos bolgár helyneveket, illetve magukat a borneveket vizsgálja; különbséget téve a bolgár, trák, görög és római örökséghez visszanyúló lokális, valamint az elsősorban angol és francia elemeket tartalmazó globális borelnevezések között (317–332).

Közlemények. A rovat két hosszabb összefoglaló cikket tartalmaz. M. W. SOLARZ és R. KROCZAK a Pogórze Ciężkowickie régióban található Pasma Brzanki hegyvonulat néhány mára feledésbe merült víznevét, azok használatát és eredetét mutatja be (333–359). K. KOŁODZIEJCZYK és R. SZMYTKIE tanulmánya a Kłodzko környéki helynevek változását jeleníti meg terjedelmes táblázatok segítségével. A német lakosság a második világháború után elhagyni kényszerült az alsó-sziléziai térséget, és helyére lengyel népesség költözött, amely viszont nem őrizte meg a korábbi német helyneveket. A névtelen helyek új, lengyel elnevezéseket kaptak, azonban még egy háború előtti német térképen 531 név szerepel, a 20. század végén még mindig csak 277 helynek van lengyel neve (361–410).

Névtani kutatások Lengyelországban és a világban. K. SKOWRONEK tudományelméleti okfejtésében hangsúlyozza a genderelmélet jelentőségét a bölcsészettudományok terén, valamint a női princípiumát a névtanban (411–421).

Recenziók. A rovat (423–445) hat recenziót tartalmaz, köztük a Névtani Értesítő 36. számának ismertetését (433–438).

Tudományos élet. Az utolsó rovat Aleksandra Cieślíkowa 80. születésnapja alkalmából megemlékezik a nyelvész eddigi munkásságáról (447–457), valamint beszámol két lengyel névtani konferenciáról.

GALAC ÁDÁM

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8915-8821>

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Вопросы Ономастики 13. (2016)

Főszerkesztő: JELENA BEREZOVICS. Uráli Állami Egyetem, Jekatyerinburg.

1. 280 lap, 2. 240 lap

Az alábbiakban az orosz névtani folyóirat 2016-ban megjelent számait ismertetem.

1. szám

Tanulmányok. JE. V. ZAHAROVA, A. A. MAKAROVA és I. I. MULLONEN egy 2015 nyarán végzett kutatás eredményeit mutatják be: a Fehér-tóhoz közel fekvő Andozero-tó környéki helyneveken keresztül vizsgálták a térségben a lakosság elszlávosodása előtt beszélt nyelvet. A finn és számi szerkezetű összetételek egy olyan balti finn–számi típusú

nyelv létezésére engednek következtetni, amelyben sem a számira jellemző szubsztratus elemek, sem a balti finnt ért germán hatás nem figyelhető meg (7–29). A BREEZE angol nyelvű tanulmányában két brit szent, Aaron és Julius mártírhalálának pontos helyét igyekszik meghatározni. Ismerteti a különböző tudományos álláspontokat, majd Leicester mellett érvel, többek között azzal, hogy a *Legionum urbs* elnevezés eredetileg *Legorum urbs* volt, és így a Leicester környékén élő kelta nép, a *legores* városára utal (30–42). L. REPANŠEK a ma Olaszországban található *Tarvisio* (szlovénul *Trbiž*) település nevének etimológiáját járja körül: megállapítja, hogy a szláv és a bajor elnevezések minden valószínűség szerint egy közös latin etimonra mennek vissza, amely feltehetően a kelta **taruo-* tövel függ össze (43–61). R. V. GAJDAMASKO és NY. V. CSUGAJEV egy 1741-es permi dokumentumban felbukkanó, ma is létező *Jamisev* és *Jemasev* személynevek eredetét tárgyalja. Arra a következtetésre jut, hogy ezek a török eredetű *Jamas* személynévhez köthetők, az oroszba azonban valamely finnugor nyelven keresztül is juthattak, hiszen ezekben szintén megtalálható a név (62–84). L. A. FEOKTISZTOVA MARINA GOLOMIDOVA és JELENA BEREZOVIČS elméleti modellje alapján vizsgálja az *Iván* személynév derivátumait szemantikai és pragmatikai szempontból: a gazdag példaanyag kiterjeszti és pontosítja az eredeti elméletet (85–116). L. R. SZULEJMANOVA, F. M. SZULEJMANOV és N. A. LASZINOVA a baskír genealógiák jelentős részét kitevő arab eredetű személynevekkel foglalkozik (117–128). M. RUTKOWSKI angol nyelvű tanulmánya a humoros neveket tárgyalja az inkongruitás elméletének fényében: a cikk első fele bemutatja az elmélet különböző változatait, a második pedig elemzi a személynevekből, helynevekből, cégnevekből, valamint futballcsapatok és irodalmi alakok nevéből álló példaanyagot (129–139). T. P. ROMANOVA a marketingszféra elnevezéseit tanulmányozza, elsősorban a térbeli kiterjedés kifejezőmódjainak szempontjából. Három kategóriát taglal behatóbban: az idegen eredetű, nagyságot kifejező előtagokat (*mega-*, *szuper-* stb.), a metaforikus névadási módokat és az elsősorban meghittséget sugalló kicsinyítő képzőket (140–150). A kötet utolsó tanulmányában NY. V. SIMKEVICS a jogi személyek neveit vizsgálja, megkülönböztetve őket a vállalkozások neveitől, és bevezetve számukra a görög *themisz* 'törvény' szóból képzett, magyarra *themonima*-ként fordítható terminust. A szerző megállapítja, hogy a jogi személyek névadásakor nem törekszenek egyediségre, hiszen a jogi megkülönböztetés alapja nem a név, hanem a különböző regisztrációs számok (151–170).

Közlemények. A rovat három közleményt tartalmaz (171–203). E. SAKALLI angol nyelvű cikke a Törökországban uralkodó új névadási trendekről szól (171–177). JE. P. LOPORT az arhangelszki térség helynevekből és névnevekből képzett csónakneveit elemzi, rámutatva az általános csónakelnevezési tendenciákra (178–190). M. BELÁKOVÁ Nyugat-Szlovákia vízneveit vizsgálja: elkülöníti a szláv, a magyar, a német és a kisebb horderejű, de kimutatható horvát hatást (191–203).

Tudománytörténet. A rovat a 20 évvel ezelőtt elhunyt szlavista, NY. I. TOLSZTOJ onomasztikai munkáinak összefoglalása után egy bírálatot tartalmaz, amelyet a tudós L. P. KALAKUCKOJ doktori disszertációjához írt (204–213).

Tudományos élet. A rovat két, 2015-ben tartott nemzetközi névtani konferenciáról számol be részletesen: a 3. nagybányai, valamint a 3. Etnolingvisztika, névtan, etimológia című jekatyerinburgi konferenciáról. A nagybányai konferencia magyar résztvevői: Farkas Tamás, Tóth Valéria, N. Fodor János, Slíz Mariann, Tamás Ágnes, Fábíán Zsuzsanna, Hajdú Anna, Rác Anita, Bölcskei Andrea és Györffy Erzsébet. Ezt egy rövid áttekintés követi a 2016-ban megrendezett névtani vonatkozású eseményekről (214–232).

Recenziók. A rovatban (233–259) két hosszabb és tizenegy rövidebb ismertető kapott helyet. Az előbbieket egyike egy Szófia utcaneveivel foglalkozó monográfiáról (233–240), a másik pedig M. V. AHMETOVA nem hivatalos orosz helyneveket tárgyaló szótáráról szól (241–249). A rövid recenziók (250–259) között megtaláljuk a Névtani Értesítő 36. és 37. számának ismertetését.

Megemlékezések. A rovat a 2015-ben elhunyt nyelvész, Ju. I. Csajkina életét és munkásságát mutatja be, kiterjedt bibliográfiával (260–272).

2. szám

Tanulmányok. A 2. szám első, angol nyelvű tanulmányában RESZEGI KATALIN ír a helynevek szerepéről az anyanyelv-elsajátításban, két gyermek helynévismeretének megfigyelése alapján (7–22). Ezt követően V. L. VASZILJEV tárgyalja a *Vjatka* folyónév és korábbi városnév eredetét. Véleménye szerint a szó a korai novgorodi–pszkovi szláv nyelvjárásokból származik, eredetileg a folyóra vonatkozott, jelentése pedig valószínűleg az eltávolodás, elhajózás fogalmához kapcsolódhatott (23–39). NY. L. SZUHACSEV a romániai *Brăila* városnév etimológiájáról ír: felhívja a figyelmet a név ősi voltára és a térség változatos népi és nyelvi összetételére, amely többféle származtatást is lehetővé tesz. Tipológiai adatokra támaszkodva arra jut, hogy a város neve egy délszláv személynévből származhat (40–55). GY. V. KUZMIN a karélok keresztény eredetű neveivel foglalkozik. A karélba már a pravoszláv vallás 1227-es felvétele előtt sok keresztény név került, az idők során pedig számos nyelvjárási változat alakult ki. A szerző táblázatban szemlélteti az egyes nevek orosz és karél változatait, hangsúlyozva, hogy az adaptáció szabályszerűségeiből fontos következtetéseket tudunk levonni (56–86). I. A. KJURSUNOVA 16. század végi és 17. század eleji svéd dokumentumok alapján vizsgálja a kexholmi régió személynéveit: a térségben a különböző vallások és népcsoportok neveinek különleges keveréke figyelhető meg, ugyanakkor az is kitűnik, hogy az orosz névadási szokások nagy hatást gyakoroltak a nem szláv nevekre (87–111). F. G. HISZAMITDINOVA egy 1837-es dokumentum 40 000 kereszt- és vezetékneve alapján tanulmányozza a baskírok hiedelmeit az iszlám felvétele előtt és után. A kutatás többek között fényt derít a főistennel, Tengrivel kapcsolatos elképzelésekre, valamint a fehér és fekete színek, a fémek, állatok és növények vallásos konnotációira (112–125). T. A. AGAPKINA két apokrif ima 11–19. század közötti délszláv kézírataiban szereplő több mint 220 démon nevét elemzi (126–145). A rovat utolsó cikkében A. JE. PETROSZJAN az örmények önmegnevezésének, a *hay* népnévnek az etimológiáját tárgyalja: rámutat a név rokonságára a szélesen elterjedt nyelvjárási *hay* 'családfő' szóval, majd számos új érveléssel támasztja alá azt a 19. századi elméletet, amely szerint a szó az indoeurópai **poti-* 'úr, gazda' etimontból származik (146–161).

Közlemények. A rovat egyetlen írásában R. JU. NAMITOKOVA, I. A. NYEFLJASEVA és NY. M. SISHOVA foglalja össze a *Ruszlán* személynév történetét. Bemutatják az eredetileg 'oroszlán' jelentésű török *Arslan* etimont, az orosz név különböző nyelvjárási és történeti változatait, Puskin Ruszlán és Ludmillájának jelentőségét a név népszerűsítésében, valamint egy 40 fővel végzett felmérést, amely szerint a név azért terjedt el különösen a szovjet és posztszovjet időkben, mert az orosz identitást jelképezi (162–168).

Egy tudós műhelyében. A rovat A. K. MATVEJEVnek, az uráli onomasztikai iskola alapítójának a 90. születésnapja alkalmából közli a nyelvész helynévtani könyvtervezetének három kéziratváltozatát (169–176).

Recenziók. A rovat (177–218) két recenziót tartalmaz: A. K. MATVEJEV az orosz észak szubsztritikus helyneveiről szóló monográfiájának posztumusz negyedik kötetét (177–189), valamint a *The Oxford Handbook of Names and Naming* című kötetet mutatják be (190–218).

Tudományos élet. A rovatban egy kétoldalas beszámolót találunk a 2016-ban Majkopban megrendezett 10. nemzetközi névtani konferenciáról. Ezután a 2016-os és 2017-es, névtani vonatkozású események rövid áttekintése, majd a 2015-ös és 2016-os év névtani témájú doktori disszertációinak listája következik (219–229).

Megemlékezések. A rovat a 2016-ban elhunyt tudósról, A. Sz. Gerdről emlékezik meg (230–232).

GALAC ÁDÁM

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8915-8821>

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Namn och bygd 104. (2016)

Szerkesztők: STAFFAN FRIDELL – EVA NYMAN – PER VIKSTRAND. Kungl. Gustav Adolf Akademien för Folkkultur, Uppsala. 207 lap

A folyóirat 104. számában öt hosszabb tanulmány jelent meg, svéd nyelven, rövid angol összefoglalókkal. A cikkek sorát THORSTEN ANDERSSONnak, az Uppsalai Egyetem professzorának írása nyitja (5–49), mely a svéd standard és a legtöbb svéd dialektus jellemző vonásaként számon tartott *rn*, *rs* és *rt* hangkapcsolatok helynevekben való előfordulásait mutatja be. A jelenség gyakorisági és kronológiai vizsgálatához a szerző egy svéd helynevekből álló, hatalmas korpuszt állított össze. Tanulmányából kiderül, hogy e hangkapcsolatok meglétét már a 14. század első feléből bizonyítja írott forrás.

A következő tanulmány ÞÓRUNN SIGURÐARDÓTTIR írása (51–62). Témája az izlandi parlament által 2015 márciusában hozott, helynevekre vonatkozó új törvény. A régebbi, 1953-as szabályozás elavulttá vált az izlandi települési mintázatban az elmúlt években lezajlott radikális változások miatt. A szerző részletesen bemutatja az új törvényt, és megpróbálja feltárni a különböző rendelkezések mögött meghúzódó ideológiát, valamint leírja, hogyan és milyen céllal fog megtörténni a törvény bevezetése és végrehajtása.

SÖLVE GÖRANSSON (63–95) tanulmánya az Ólandi *Lilla Horn* és *Degerhorn* helynevekről szól, s célja, hogy felhívja a figyelmet a forrásokban és a szakirodalomban található tévedésekre e nevekkel kapcsolatban, felállítva a két elnevezés etimológiáját is. Eszerint a *Degerhorn* a partvidék jellegzetes formájára utal ('Nagy Szarv'), a *Lilla Horn* pedig egy szárazabb, ásványi talaj nyúlványát jelöli, mely mocsárral van körülvéve ('Kis Szarv').

LARS HULDÉN (97–114) írása a *Tölö* (finnül *Töölö*) kerületnév és más, *Töl-* tövel kezdődő helynevek eredetének vizsgálatával foglalkozik. Kutatásához korai írott emlékeket használ. A szerző számos, a *Tölö* helynév interpretálására tett korábbi kísérletet is bemutat, ő maga pedig azon a véleményen van, hogy a *Tölö* forma egy becézett svéd vagy finn eredetű személynévet rejt.